

תרבות בירושלים 2003/2004

הוזמן ע"י "פורום ירושלים מיסודן של הקרנות"

"מבחינות רבות תרבותה של ירושלים... היא תרבות העוסקת בזמניה

השונים תוך כדי בניית זמנה שלה..."

(יונה פישר, 1988)

(בתוך: עשרים שנה בירושלים, יהושוע פראור, אורה אחימאיר (עורכים),

משרד הבטחון - ההוצאה לאור, מכון ירושלים לחקר ישראל 1988)

מכון ירושלים לחקר ישראל

מאיה חושן, מיכל קורח, גיא גלילי, יאיר אסף-שפירא

ירושלים

דצמבר 2004

תרבות בירושלים

סקר מוסדות תרבות בירושלים ניזום על ידי פורום ירושלים מיסודן של הקרנות ובוצע על ידי צוות מחקר של מכון ירושלים לחקר ישראל.

במהלך החודשים יולי-אוגוסט נשלחו שאלונים ל-101 מוסדות תרבות בירושלים. מנהלי המוסדות התבקשו לענות על השאלון שכלל שאלות בנוגע למספר המבקרים, פעילויות, מצאי פיזי, תכניות לעתיד, תקציב ועוד. נכון לסוף דצמבר 2004 השיבו על השאלון 63 מוסדות. כמו כן נערכו ראיונות עם אנשים מרכזיים בתחום התרבות בעיר.

סקר מוסדות תרבות

במסגרת הסקר נשלחו שאלונים לכל 101 מוסדות התרבות בעיר. מוסדות התרבות בסקר כללו תאטראות, מוסדות מארחי תרבות, מוזיאונים, בתי קולנוע, פסטיבלים, בתי ספר לאומנות, ומספר קטן של מוסדות תרבות אחרים (גן החיות, הגן הבוטני, מרכז למוזיקה). להלן פירוט המוסדות שהשתתפו בסקר, לפי תחומי פעילות ומענה על השאלון:

שאלונים שנשלחו	שאלונים שהוחזרו*	
9	8	מוסדות מארחי תרבות
10	6	תיאטרון יוצר
26	21	מוזיאונים וגלריות
23	12	להקות ואנסמבלים
4	1	בתי קולנוע
12	7	פסטיבלים
9	4	בתי ספר לאומנויות
8	4	שונות
101	63	סך הכל

* נכון ל-28.12.04

מוסדות תרבות לפי תחומי פעילות

תיאטרון יוצר

השיבו / לא השיבו	שם המוסד
✓	תיאטרון החאן
-	תיאטרון פרגוד
-	תיאטרון ג'סט
✓	תיאטרון הקרון
✓	תיאטרון צילינדר
✓	תיאטרון המעבדה
-	תיאטרון הזירה הבין תחומית
✓	תיאטרון תיבת נוח
✓	תיאטרון פסיק
-	תיאטרון תאיר

מוסדות מארחי תרבות (רב תכליתיים)

השיבו / לא השיבו	שם המוסד
✓	מוזיאון למורשת בגין
✓	תיאטרון ירושלים
✓	בית אנה טיכו
✓	ג'ראר בכר
✓	בית שמואל
✓	בנייני האומה
✓	הצוללת הצהובה
✓	בית הקונפדרציה
-	מרכז נורית קציר

ספרות

השיבו / לא השיבו	שם המוסד
-	בית עגנון
-	בית הסופר על שם חיים הזז
✓	בית הרב קוק
✓	בית מורשת אורי צבי גרינברג

קולנוע

השיבו / לא השיבו	שם המוסד
-	קולנוע רב חן
-	קולנוע גיל
✓	סמדר
-	הסינימטק

בתי ספר לאומנויות

השיבו / לא השיבו	שם המוסד
✓	בית הספר לקולנוע על שם סם שפיגל
-	ניסן נתיב
-	אקדמיה לאומנות בצלאל
✓	מעלה
✓	האקדמיה למחול ולמוזיקה
✓	בית הספר לצילום והדמייה- מוסררה
-	בית הספר לתיאטרון חזותי
-	מכללת הדסה
-	ביה"ס למוזיקה מן המזרח

להקות / אנסמבלים

השיבו / לא השיבו	שם המוסד
✓	התזמורת הסימפונית ירושלים
✓	קבוצת התיאטרון הירושלמי
✓	תזמורת הקאמרטת הישראלית
-	הקונסורט הירושלמי
-	תזמורת הבארוק ירושלים
-	אנסמבל קפריזמה
-	סדנת הבארוק- ליד האקדמיה
-	התזמורת הקאמרית- ליד האקדמיה
-	הקונסורט מלצר
✓	אנקור (אקדמיה למחול ומוסיקה
-	להקת המחול ירון מרגולין
-	גירוזלם סטילבנד- המכון הירושלמי למוזיקה בת זמננו
-	אילנה אליה ולהקת ג'באליו
✓	שהם עינב ולהקת עלי זית (*)
✓	קבוצת זיק (*)
✓	להקת נטלה (*)
✓	אטרנה (*)
-	א-קפלה
✓	אורטוריו (*)
✓	קומבינע (ז'רר בכר) (*)
-	ורטיגו (ז'רר בכר)
-	תיאטרון מחול ירושלים-
-	תמרה מיאלניק
✓	ערבסק (*)

שונות

השיבו / לא השיבו	שם המוסד
✓	גן החיות התנכ"י
-	הגן הבוטני
✓	מרכז למוסיקה –עין כרם- מרכז טארג
-	מרכז למוסיקה משכנות שאננים

מוזיאונים וגלריות

השיבו / לא השיבו	שם המוסד
✓	מוזיאון ישראל
-	מוזיאון פעיל עין יעל
-	מוזיאון ארצות המקרא
✓	מוזיאון המדע
✓	מוזיאון מגדל דוד
✓	מוזיאון הטבע
✓	מוזיאון אסירי המחתרות
✓	מוזיאון על התפר
✓	מוזיאון לאומנות האסלאם
✓	מוזיאון חצר היישוב הישן
-	גבעת התחמושת
✓	מוזיאון שדרות טבע וגלריות
✓	מוזיאון הבית השרוף
✓	מוזיאון וואהל לארכיאולוגיה- הרובע ההרודיאני
✓	דגם בית ראשון
✓	מוזיאון יהדות איטליה
✓	מוזיאון למיסים
-	העופל- גן ארכיאולוגי, מוזיאון הרקבל
✓	מוזיאון סקריבל לארכיאולוגיה מקראית
✓	מוזיאון היכל שלמה
✓	הארכיון והמוזיאון לתיאטרון
✓	יד ושם
✓	הגלריה העירונית
-	בית אות המוצר הירושלמי
✓	בית האומנים
✓	סדנת ההדפס

פסטיבלים

השיבו / לא השיבו	שם המוסד
✓	פסטיבל ישראל כולל את כל הפרויקטים שלהם (ארט פוקוס והרמת מסך)
-	פסטיבל הקולנוע הבינלאומי (הסינימטק)
-	פסטיבל הקולנוע היהודי (הסינימטק)
✓	הפסטיבל הבינלאומי לתיאטרון בובות
✓	הפסטיבל הבינלאומי למוזיקה קאמרית
-	הפסטיבל הבינלאומי לתיאטרון סטודנטים- תספיס
-	פסטיבל עין כרם
✓	פסטיבל ימי העוד ופסטיבל פעימות (בבית הקונפדרציה)
-	מוזיאון חי – האגף לאומנויות בעירייה
-	פסטיבל ליטורגיקה
-	יריד הספרים הבינלאומי
✓	שבוע הספר
✓	יריד חוצות היוצר

שאלון למוסדות תרבות

לכל מוסד תרבות, נשלח שאלון המתאים לסוג הפעילויות הנערכות בו.
להלן דוגמא לשאלון שנשלח למוזיאונים.

20/09/2004

ח'תשרי/תשס"ד

לכבוד

שלום רב,

במסגרת יוזמה שתכליתה קידום מוסדות תרבות ופעילויות תרבות בירושלים, אנו עורכים עבודת תשתית של יצירת בסיס נתונים בנושא תרבות בירושלים.
השלב הראשון של העבודה כולל מיפוי של מוסדות התרבות בעיר ופעילויותיהם. לשם כך מועבר שאלון מפורט למוסדות התרבות בעיר.
מילוי השאלון יסייע רבות ועל כן נודה לך מאוד על מילוי.

באם יש נתונים שיש ברצונך שיישארו חסויים וישמשו רק לצורך עבודה זו, אנא ציין/י זאת.

תודה רבה על שיתוף הפעולה

פורום ירושלים מיסודן של הקרנות

קרן ירושלים

מכון ירושלים לחקר ישראל

שאלון למוסדות תרבות בירושלים

שם מוסד התרבות _____

שנת הקמה _____

כתובת _____

שם איש קשר _____

טלפון ליצירת קשר _____

פעילויות

2000	2001	2002	2003	2004 ינואר-יוני	
					סה"כ מבקרים
					מבקרים בתשלום
					מבקרים ללא תשלום
					מבקרים תיירים
					מספר מנויים
					מזה: מנויים ירושלמים
					מבקרים בתערוכות
					מבקרים בהרצאות
					מבקרים בסרטים
					מבקרים בחוגים ובסדנאות
					מבקרים בקייטנות
					אחר, פרט _____

תוכניות לעתיד

כיצד המוסד נערך לקראת פעילותו בשנתיים הקרובות?

1. בדומה לשנים האחרונות.
2. מתוכננים שינויים (למשל בסוג הפעילות, בתחומי הפעילות, כח אדם, תקציב, פנייה לקהלי יעד נוספים וכד'). אנה פרטי.

האם ישנן תוכניות בינוי או הרחבה למוסד?

1. לא

2. כן,

פרט _____

מצאי פיזי

מספר אולמות _____

מספר מושבים בכל אחד מהאולמות

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

האם המוסד מוציא פעילויות מחוץ למוסד?

1. לא

2. כן

אם כן, מלא בבקשה את הטבלה הבאה:

2000	2001	2002	2003	2004 ינואר-יוני	
					מספר פעילויות שנערכו מחוץ למוסד
					מספר המשתתפים בפעילויות שנערכו מחוץ למוסד
					מיקום הפעילויות שנערכו מחוץ למוסד _____ _____

האם המוסד משתתף בסל תרבות?

1. לא

2. כן

כמה תלמידים השתתפו במסגרת סל תרבות?

2000	2001	2002	2003	2004 ינואר-יוני	
					מספר תלמידים

האם המוסד פועל עם קבוצות מאורגנות (מקומות עבודה / צה"ל וכו')?

2000	2001	2002	2003	2004 ינואר-יוני	
					מבקרים בקבוצות מאורגנות
					מתוכם מצה"ל:

האם המוסד משתף פעולה עם מוסדות/גופים אחרים (מוזיאונים, תיאטראות, להקות מחול וכו')?

1. כן

2. לא

במה בא לידי ביטוי שיתוף הפעולה?

האם המוסד פתוח בשבת (לא כולל מוצאי שבת)?

1. כן

2. לא

האם נערכו במוסד ימים שבהם הכניסה היתה חופשית (ללא תשלום)?

1. לא

2. כן

כמה ימים נערכו? _____

מה היה מספר המשתתפים? _____

תקציב

2000	2001	2002	2003	2004 ינואר-יוני	
					סה"כ הוצאות (ש"ח)
					סה"כ הכנסות (ש"ח)

2000	2001	2002	2003	2004 ינואר-יוני	
					סה"כ תקציב (₪)
					הכנסות עצמיות (₪)
					עירייה (₪)
					משרדי ממשלה (₪)
					תרומות (₪)
					אחר, (₪) פרט _____

כח אדם

2000	2001	2002	2003	2004 ינואר-יוני	
					מספר משרות
					סה"כ עובדים
					מזה: עובדים ירושלמים
					סה"כ מתנדבים
					סה"כ תקציב לכח אדם

אם ברצונך להוסיף באשר לפעילויות שמקיים המוסד, הערות או המלצות באשר לקידום מוסדות התרבות ומצב התרבות בירושלים, אנא ציין זאת בשורות הבאות

תודה רבה על שיתוף הפעולה

ממצאים נבחרים מהסקר

מבקרים במוסדות תרבות בירושלים, 2003						
שנות	פסטיבלים	תיאטרון יוצר	להקות ואנסמבלים	מוסדות מארחי תרבות (רב תכליתיים)	מוזיאונים	
664,992	654,900	114,022	232,212	801,235	1,494,947	סה"כ מבקרים
-	-	-	-	-	699,717	מבקרים בתשלום
-	-	-	-	-	760,420	מבקרים ללא תשלום
-	-	-	-	20,350	..	מבקרים תיירים
-	-	4,831	-	33,036	29,223	מנויים
-	-	-	-	86,036	18,500	מזה: מנויים ירושלמיים
-	-	-	-	-	365,115	מבקרים בתערוכות
-	-	-	-	-	8,878	מבקרים בהרצאות
-	-	-	-	-	2,200	מבקרים בסרטים
-	-	-	-	-	93,396	מבקרים בחוגים ובסדנאות
-	-	-	-	-	8,271	מבקרים בקייטנות
-	-	55,500	-	169,224	42,477	אחר:
-	-	57,822	68,076	174,250	-	מבקרים בהצגות
-	-	-	32,953	20,030	-	מבקרים בהצגות ילדים
-	-	-	12,200	59,900	-	מבקרים בקונצרטים
-	-	-	35,846	31,410	-	מבקרים במופעי מחול
-	-	700	-	67,670	-	מבקרים במופעי בידור
-	-	-	-	44,370	-	מבקרים בסרטים
-	-	-	-	51,560	-	מבקרים בכנסים
-	-	-	-	39,172	-	מבקרים במופעי מוסיקה
166	-	1,284	457	249	367	מספר פעילות מחוץ למוסד
15,690	-	177,200	15,200	7,500	..	מספר משתתפים
562	-	8,545	3,200	45,550	31,472	מספר תלמידים במסגרת סל תרבות
-	-	-	6,000	130,618	53,930	מבקרים בקבוצות מאורגנות
-	-	-	1,000	1,598	13,129	מזה: מצה"ל

מבקרים במוסדות תרבות נבחרים בירושלים, 2003								
מוסדות מארחי תרבות (רב תכליתיים)				מוזיאונים				
840,585				1,494,947				סה"כ מבקרים
מזה:	מוזיאון ישראל	מוזיאון המדע	מוזיאון הטבע	המוזיאון לאומנות האיסלאם	מרכז הקונגרסים הבינלאומי - בנייני האומה	ז'ראר בכר	מרכז שמשון-בית שמואל	הצוללת הצהובה
	352,631	141,316	51,343	22,440	314,869	134,550	61,000	52,000
להקות ואנסמבלים				תיאטרון יוצר				
232,212				114,022				סה"כ מבקרים
מזה:	הקאמרה הישראלית בירושלים	התזמורת הסימפונית ירושלים	להקת קומבינע	תזמורת הברוק	תיאטרון פסיק	מרכז החאן	תיאטרון הקרון	תיאטרון תיבת נוח
	34,137	41,500	34,300	3,200	50,000	48,000	4,341	1,181

תקציבים במוסדות תרבות בירושלים, 2003							
שונות	בתי ספר לאומניות	פסטיבלים	תיאטרון יוצר	להקות ואנסמבלים	מוסדות מארחי תרבות (רב תכליתיים)	מוזיאונים	
-	45,372,562	9,885,580	18,701,527	13,246,524	24,319,417	95,431,896	סה"כ הוצאות
-	42,015,079	8,752,541	18,384,270	13,132,490	23,683,729	95,424,033	סה"כ הכנסות
14,140,762	42,015,079	7,291,197	18,384,270	26,111,543	28,794,344	88,989,161	סה"כ תקציב
7,971,668	15,412,963	1,252,303	7,288,651	5,139,846	22,018,515	27,031,947	הכנסות עצמאיות
313,742	966,743	2,161,418	3,733,793	4,313,000	355,500	2,155,145	עירייה
517,843	23,310,514	5,250,897	5,000,236	13,307,744	800,423	16,703,047	משרדי ממשלה
384,813	2,324,859	2,026,663	1,099,412	1,809,064	1,154,404	43,992,270	תרומות
		2,147,400	1,262,178	205,349	2,687,277	5,206,114	אחר:
		-					כוח אדם:
56	29	-	65	74	68	355	מספר משרות
131	39	-	116	..	108	623	סה"כ עובדים
115	23	-	92	40	102	..	מזה: עובדים ירושלמים
66	54	-	5	40	16	430	סה"כ מתנדבים
..	..	-	..	2,135,335	10,325,001	..	סה"כ תקציב לכוח אדם

מיקום הפעילות של מוסדות הפועלים מחוץ למוסד		
מחוז ירושלים	רחבי העיר ירושלים	
3	5	מארחי תרבות (רב תכליתיים)
7	8	מוזיאונים
1	2	בתי ספר לאומנויות
10	9	להקות ואנסמבלים
3	1	פסטיבלים
3	3	תיאטרון יוצר
1	2	שונות

לוח י"ד/1 - מבקרים במוזיאונים בירושלים, 1991 - 2002

Table XIV/1 - Visitors in Museums in Jerusalem, 1991 - 2002

מוזיאון על התפר Museum on the seam	מוזיאון המחתרות Museum of the underground groups	מוזיאון ארצות המקרא ² Bible Lands ² Museum	מוזיאון המדע ע"ש בלומפילד ² The Bernard M. Bloomfield Science Museum ²	מוזיאון האיסלם Museum for Islamic Art	מוזיאון הטבע Museum of Natural History	מוזיאון חצר היישוב הישן The old Yishuv Court Museum	יד ושם ¹ Yad Vashem ¹	מגדל דוד Tower of David	מוזיאון רוקפלר Rockefeller Museum	מוזיאון ישראל Israel Museum	שנה Year
-	-	-	-	19,125	12,000	5,768	1,000,000	150,336	3,000	547,000	³ 1991
-	⁴ 1,516	14,000	14,000	6,839	1,500,000	261,485	3,000	650,000	1992
-	10,568	..	133,678	18,000	13,000	11,694	1,500,000	241,946	3,000	800,000	1993
-	19,704	..	137,564	18,000	16,848	8,050	1,500,000	184,922	3,000	706,227	1994
-	19,085	60,061	125,963	18,071	15,000	12,531	1,100,000	224,653	9,827	692,146	1995
-	18,277	110,000	140,645	16,200	17,500	14,369	1,284,500	209,074	6,645	661,364	1996
-	25,474	140,110	107,046	⁵ 5,845	20,000	12,989	1,314,448	191,595	604,718		1997
-	32,002	185,487	129,615	⁶ 2,618	25,000	13,057	1,567,954	199,500	660,136		1998
⁸ 1,567	29,300	182,985	138,916	⁷ 18,017	64,003	13,804	2,075,803	690,000	820,666		1999
10,650	25,460	210,000	157,124	20,907	50,000	12,503	1,919,470	550,000	718,575		2000
9,150	18,886	46,052	102,323	22,877	48,580	3,823	845,091	35,957	425,657		⁹ 2001
6,849	18,150	42,000	135,174	27,635	54,877	4,531	566,549	29,464	363,660		2002
<p>1 Until 1995 - data based on estimate - No tickets sold</p> <p>2 The museum was opened in 1992</p> <p>3 Decrease in number of visitors, due to Gulf War</p> <p>4 The museum operated only three months</p> <p>5 The museum was closed in February-April (partially), and May-August (fully)</p> <p>6 The museum was open until May only</p> <p>7 The museum was reopened at the end of March</p> <p>8 The museum was opened at the end of September 1999</p> <p>9 Decrease in number of visitors, due to the second Intifada</p>											

* מקור: שנתון סטטיסטי לירושלים

ראיונות עם אנשים מרכזיים בתחום תרבות בעיר

במסגרת המחקר רואיינו נושאי התפקידים הבאים :

- * מיה הלוי – מנהלת מוזיאון המדע
- * מרטין וייל – מנכ"ל קרן ברכה
- * רות חשין – נשיאת הקרן לירושלים - ישראל
- * יוסי טל-גן – מנכ"ל פסטיבל ישראל, ירושלים והתזמורת הסימפונית רשות השידור
- * יעקב יעקב – מנהל אגף תרבות, עיריית ירושלים
- * מיכה לוי – לשעבר יועץ ראש העיר לענייני אומנות
- * נועם פוזן – סינימטק ירושלים
- * עודד פלדמן – לשעבר מנהל אגף תרבות, עיריית ירושלים
- * ארנון צוקרמן – הראש האקדמיה לאומנות ועיצוב ירושלים - בצלאל

הראיונות נערכו בפגישות פנים מול פנים עם כל אחד מהרשומים מעלה, בנפרד. כל ראיון נמשך שעה-שעתיים.

השאלונות המרכזיות שעלו בראיונות היו:

- תמונת המצב של התרבות בירושלים
- נקודות חוזק וחולשה של ירושלים בתחומי תרבות שונים
- עתיד התרבות בעיר
- הצעות אופרטיביות לקידום תחום התרבות בעיר

מימצאים נבחרים

(כל המימצאים, הרעיונות, ההצעות וההמלצות שיובאו להלן, מבוססים על דברי המרואיינים ולא על פרשנות או המלצות של צוות המחקר)

תמונת מצב 2004

- אין מדיניות תרבות עירונית
- קידום התרבות בעיר במקום נמוך בסדר העדיפויות של הנהגת העיר
- העיר חסרה הנהגה שתצעיד את פעילויות התרבות קדימה
- הדימוי של ירושלים לעיתים קשה מהמציאות שבה והוא משליך גם על תפיסת מקומה בתחום התרבות
- ארבע שנות אינתיפאדה הרחיקו מבקרים מירושלים ופגעו בפעילויות תרבות בעיר
- מוסדות התרבות נמצאים במצוקה תקציבית ולכן מתקשים לתפקד
- מוסדות התרבות מתקשים להכין תוכניות לטווח העולה על שנה, משום שאין הבטחה תקציבית מעבר לחדשים ספורים
- שיתופי פעולה בין מוסדות תרבות מתרבים

פיתוח תחום התרבות בעיר יכול לתרום ל:

- עלייה באיכות החיים של התושבים
- שיפור תדמית העיר
- פיתוח כלכלת העיר

מדיניות תרבות בירושלים ודרכי מימושה צריכים להתייחס:

- לפעילות תרבותית ולמוסדות תרבות שישקפו את מגוון האוכלוסיות שבה
- לפעילות תרבותית ולמוסדות תרבות ההולמים עיר בירה בישראל

יש צורך לגבש תכנית אב לתרבות:

- שתציב את היעדים
- תגבש את הדרכים
- תסייע לאתר את מקורות המימון הנדרשים

המלצות

- יש להתוות מדיניות תרבות – חשובה דווקא כיום כאשר התקציב מאוד מצומצם.
- יש לקבוע סדרי עדיפויות בפיתוח תרבות
- יש לקבוע קריטריונים להקצבות בתרבות - חשובה לביטחון הכלכלי של המוסד ולקביעת מדיניות.
- יש לזעוק את זעקתה של התרבות בירושלים, ואת זעקתה של ירושלים בממשלה.
- ראש העירייה צריך להוביל, להנהיג ולהיות מחויב לפיתוח תחום התרבות בעיר.
- העירייה והממשלה בשיתוף הקרנות ובהנהגת ראש העיר צריכים לקדם תרבות בעיר.
- יש להקים ועדת היגוי עירונית שתהווה מסגרת קבועה לדיון בנושא מדיניות התרבות בעיר ירושלים

מתוך עבודות שנערכו במכון ירושלים לחקר ישראל וטרם פורסמו

תרבות חרדית

- בקרב כל קבוצות האוכלוסייה החרדית ניכר ביקוש גדול למגוון פעילויות תרבות.
- קיים מחסור ניכר במוסדות תרבות.
- פעילויות התרבות מאורגנות בעיקר על ידי האגף לתרבות תורנית בעירייה, וכן על ידי יזמים פרטיים.
- הפעילויות כוללות הצגות, ערבי עיון, הופעת מקהלות, ערבי חזנות, ארועי חגים ועוד.
מקור: תכנית אב לתרבות לאוכלוסייה החרדית, מכון ירושלים לחקר ישראל

תרבות ערבית

- בקרב האוכלוסייה הערבית ישנו ביקוש למגוון פעילויות תרבות.
 - פעילויות התרבות מאורגנות בעיקר על ידי המחלקה לתרבות ערבית בעיריית ירושלים.
 - קיים מחסור ניכר במבני תרבות
 - מזה מספר שנים מנסים לקדם את בנייתו של מרכז רב תכליתי, סמוך לספרייה.
 - בעקבות האינתיפאדה השנייה נפגעה העשייה התרבותית בירושלים.
- מקור: שירותים לאוכלוסייה במזרח ירושלים, מכון ירושלים לחקר ישראל, בעבודה